

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ *φ. αΰϋ. ρ.* **κατά ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αριθ. 31273/04)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

13 Ιουλίου 2006

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

-Ακριβές αντίγραφο.

Στρασβούργο, 13.7.2006

(υπογραφή) S. NIELSEN – Γραμματέας Τμήματος

Στην υπόθεση *φ. αΰϋ. ρ.* **κατά Ελλάδας,**

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρο*,
Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,
Κυρία F. TULKENS,
Κυρία N. VAJIC,
Κύριο A. KOVLER,
Κύριο D. SPIELMANN,
Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές*,
και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος*.
Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 22 Ιουνίου 2006,
Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία
αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 31273/04) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, δύο υπήκοοι της οποίας, *ϕ. αΰϕ. 7*. («οι προσφεύγοντες»), προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 23 Αυγούστου 2004 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).
2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τον κύριο Δ. Νικόπουλο, δικηγόρο του Δικηγορικού Συλλόγου της Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Σ. Σπυρόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Μ. Παπίδα, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.
3. Στις 6 Ιουνίου 2005, το πρώτο τμήμα αποφάσισε να κοινοποιήσει την αίτηση την ελκόμενη από την διάρκεια της διαδικασίας στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης,

αποφάσισε να αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν το 1917 και 1953 και κατοικούν στην Θεσσαλονίκη.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

5. Με την διοικητική απόφαση αριθ. 50113/2580 της 20 Μαρτίου 1935, μία έκταση 14.500.000 τετραγωνικών μέτρων, στην περιφέρεια της πόλης της Θεσσαλονίκης, η οποία είναι σήμερα γνωστή με το όνομα «Δασικό Πάρκο Θεσσαλονίκης», κηρύχθηκε αναδασωτέα.

6. Με την νομαρχιακή απόφαση αριθ. ΓΔ 2193 της 9 Οκτωβρίου 1973, η αναδασωτέα έκταση επεκτάθηκε στα 29.790.000 τετραγωνικά μέτρα. Μόνον δεκατέσσερα οικόπεδα, τα οποία προορίζονταν για ειδική χρήση (σχολεία, νεκροταφεία, υδραγωγεία, κλπ.), εξαιρέθηκαν από την αναδάσωση.

7. Στις 29 Ιουνίου 1979, με την απόφαση αριθ. 1877, ο Νομάρχης Θεσσαλονίκης εξαίρεσε επίσης από την αναδάσωση τις καλλιεργούμενες ιδιοκτησίες και γεωργικές εκτάσεις.

8. Στις 3 Απριλίου 1990, ο Νομάρχης Θεσσαλονίκης ανακάλεσε την απόφαση αριθ. 1877/1979, για λόγους «νομιμότητος και δημόσιας τάξης». Πράγματι, θεώρησε ότι, εξαιρώντας από την αναδάσωση των ιδιοκτησιών και των καλλιεργουμένων εκτάσεων, η νομαρχιακή απόφαση του 1979 είχε παρανόμως άρει εν μέρει το μέτρο της αναδάσωσης (απόφαση αριθ. 1157). Έτσι, η νομαρχιακή απόφαση αριθ. ΓΔ 2193/1973 επανήλθε σε ισχύ.

9. Στις 6 Ιουλίου 1997, μία πυρκαγιά κατέστρεψε 16.640.000 τετραγωνικά μέτρα από την περιοχή.

10. Με τις πράξεις αριθ. ΔΔ 2835 της 29 Σεπτεμβρίου 1997 και ΔΔ 2871 της 30 Σεπτεμβρίου 1997, η διοίκηση κήρυξε αναδασωτέα 14.869.000 τετραγωνικά μέτρα των καμένων δασικών εκτάσεων, στα οποία προστέθηκαν 1.117.800 τετραγωνικά μέτρα μη δασικών εκτάσεων για να αποτελέσουν ένα ενιαίο σύνολο. Εξάλλου, η διοίκηση εξαίρεσε από την αναδάσωση τα οικόπεδα επί των οποίων είχαν ανεγερθεί νομίμως κατοικίες πριν το 1973 και μεταξύ του 1979 και του 1990.

11. Στις 5 Ιανουαρίου 1998, δύο οικολογικά σωματεία κατέθεσαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης των πιο πάνω αναφερομένων διοικητικών πράξεων.

12. Στις 15 Νοεμβρίου 1999, το πέμπτο τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας ακύρωσε τις προσβληθείσες πράξεις για τον λόγο ότι είχαν περιορίσει παρανόμως την έκταση της ζώνης που είχε κηρυχθεί αναδασωτέα με την νομαρχιακή απόφαση του 1973. Το ανώτατο δικαστήριο έκρινε εξάλλου παράνομη την εξαίρεση από την αναδάσωση που προβλέφθηκε από τις προσβληθείσες πράξεις υπέρ των οικοπέδων στα οποία είχαν ανεγερθεί κτίσματα (απόφαση αριθ. 3643/1999).

13. Στην συνέχεια, άλλοι ιδιοκτήτες οικοπέδων που βρίσκονται στην περιοχή έλαβαν γνώση της απόφασης αριθ. 3643/1999 και αντιλήφθηκαν ότι οι διοικητικές πράξεις του 1997, με τις οποίες τα οικόπεδά τους εξαιρέθηκαν της αναδάσωσης, είχαν ακυρωθεί. Το 2000, τα άτομα αυτά άσκησαν ενώπιον του πέμπτου τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας τριτανakoπή κατά της απόφασης αριθ. 3643/1999. Πρόκειται για ένδικο μέσο που παρέχεται στους ιδιώτες που δεν ήταν διάδικοι ούτε εκπροσωπήθηκαν σε μία δίκη και το οποίο τους επιτρέπει να προσβάλουν μία βλαπτική γι'αυτούς απόφαση. Τον Νοέμβριο 2001, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την τριτανakoπή. Κατά το ανώτατο δικαστήριο, ο χαρακτηρισμός ενός

οικοπέδου ως δασικού ή αναδασωτέου δεν συνιστούσε αποστέρηση της κυριότητας αφού, ακόμη και μετά τον χαρακτηρισμό αυτόν, η ιδιοκτησία παρέμενε ιδιωτική, με τους αναγκαίους περιορισμούς που απορρέουν από τον δασικό χαρακτήρα της, μεταξύ των οποίων και η απαγόρευση της δόμησης (βλέπε, ειδικότερα, τις αποφάσεις αριθ. 4086/2001, 4088/2001, κλπ.).

Β. Η διαδικασία που εισήγαγαν οι προσφεύγοντες

14. Αντικείμενο της παρούσας υπόθεσης είναι ένα οικόπεδο 2.000 τ.μ. που βρίσκεται στο Πανόραμα, ένα προάστιο μέσα στην ζώνη του «Δασικού Πάρκου της Θεσσαλονίκης». Ο πρώτος προσφεύγων, πατέρας της δεύτερης προσφεύγουσας, είναι ο επικαρπωτής του εν λόγω οικοπέδου και η κόρη του έχει την ψιλή κυριότητά του κατά το 10% εξ αδιαιρέτου. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται πολλά διοικητικά έγγραφα για να τεκμηριώσουν τον γεωργικό χαρακτήρα του εν λόγω οικοπέδου.

15. Στις 5 Ιανουαρίου 1998, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης των πράξεων αριθ. ΔΔ 2835 της 29 Σεπτεμβρίου 1997 και ΔΔ 2871 της 30 Σεπτεμβρίου 1997, οι οποίες κήρυξαν το οικόπεδό τους αναδασωτέο (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 10). Η συζήτηση ορίστηκε αρχικά για την 1^η Δεκεμβρίου 1999 και στην συνέχεια αναβλήθηκε πολλές φορές, από τις οποίες η μία μετά από αίτηση των προσφευγόντων. Η συζήτηση έλαβε χώρα στις 27 Μαρτίου 2002. Κατά την διάρκεια της διαδικασίας, ο εισηγητής που είχε οριστεί αρχικά προήχθη και η υπόθεση ανατέθηκε σε άλλον εισηγητή.

16. Στις 12 Αυγούστου 2003, το Συμβούλιο της Επικρατείας διαπίστωσε ότι είχε ήδη ακυρώσει τις προσβαλλόμενες πράξεις με την απόφασή του αριθ. 3643/1999 και ότι είχε επίσης απορρίψει τις τριτανακοπές που είχαν ασκηθεί κατά της απόφασης αυτής (βλέπε πιο

πάνω παραγράφους 12-13). Έτσι, κήρυξε την κατάργηση της δίκης, δυνάμει του άρθρου 32 § 1 του προεδρικού διατάγματος αριθ. 18/1989 που προβλέπει την κατάργηση της δίκης όταν η πράξη η οποία αποτελεί το αντικείμενο της αίτησης ακύρωσης ακυρώθηκε ή ανακλήθηκε μετά την κατάθεση της αίτησης (απόφαση αριθ. 2097/2003). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2004.

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

17. Τα εφαρμοστέα άρθρα του Συντάγματος έχουν ως εξής:

Άρθρο 17

«1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού έχει προηγηθεί πλήρους αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο (...)»

Άρθρο 24 § 1

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα

προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας.

Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. (...) Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την εθνική οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον.»

Άρθρο 117 § 3

«Δημόσια ή ιδιωτικά δάση που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαγιά ή που με άλλο τρόπο αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για τον λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό.»

18. Το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα ορίζει:

«Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται είς ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών.»

19. Το άρθρο αυτό καθιερώνει την έννοια της ειδικής αδιοπραξίας δημοσίου δικαίου, εισάγοντας την εξωσυμβατική ευθύνη του Κράτους. Η ευθύνη απορρέει από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις. Οι συγκεκριμένες πράξεις μπορούν να είναι, όχι μόνον

νομικές, αλλά και υλικές πράξεις της διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων και των καταρχήν μη εκτελεστών πράξεων (Κυριακόπουλος, *Σχόλια του Αστικού Κώδικα*, άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, αριθ. 23 – Φίλιος, *Δίκαιο των συμβάσεων*, ειδικό μέρος, τόμος 6, ποινική ευθύνη 1977, παρ. 48 Β 112 – Ε. Σπηλιωτόπουλος, *Διοικητικό Δίκαιο*, τρίτη έκδοση, παρ. 217 – Απόφαση αριθ. 535/1971 του Αρείου Πάγου, *Νομικό Βήμα* 19, σελ. 1414 – Απόφαση αριθ. 492/1967 του Αρείου Πάγου, *Νομικό Βήμα* 16, σελ. 75). Το παραδεκτό της αγωγής αποζημίωσης τελεί υπό μία προϋπόθεση: την παράνομη φύση της πράξης ή της παράλειψης.

20. Σύμφωνα με την νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων, η υπέρβαση των ορίων της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης ή η μη τήρηση των γενικών αρχών της χρηστής διοίκησης είναι ικανές να στοιχειοθετήσουν την εξωσυμβατική ευθύνη της τελευταίας (βλέπε, μεταξύ άλλων, Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, αποφάσεις αριθ. 1605/93 και 1427/1998, *Διοικητική Δίκη* 1994, σελ. 369 και 1998, σελ. 963). Η εξωσυμβατική ευθύνη της διοίκησης στοιχειοθετείται επίσης στην περίπτωση κατά την οποία ένα βάρος που υφίσταται νομίμως επί μιας ιδιοκτησίας συνιστά ουσιαστική διεύθυνσή της (Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφαση αριθ. 2801/1991, ολομέλεια, *Νομικό Βήμα* 1992, σελ. 1091).

21. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του προεδρικού διατάγματος 18/1989 περί της «*Κωδικοποίησης των διατάξεων των νόμων περί Συμβουλίου Επικρατείας*» ορίζουν:

Άρθρο 32 § 1

«Η δίκη καταργείται αν μετά την άσκηση του ένδικου μέσου η προσβαλλόμενη πράξη ή δικαστική απόφαση ανακλήθηκε, ακυρώθηκε ή εξαφανίσθηκε.»

Άρθρο 50 § 1

«Η απόφαση που δέχεται την αίτηση ακυρώσεως απαγγέλει την ακύρωση της προσβαλλομένης πράξης και συνεπάγεται νόμιμη κατάργησή της έναντι όλων, είτε πρόκειται για κανονιστική είτε πρόκειται για ατομική πράξη.»

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

22. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για την διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας. Επικαλείται το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, του οποίου τα εφαρμοστέα αποσπάσματα έχουν ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

23. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 5 Ιανουαρίου 1998, με την κατάθεση της αίτησης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, και τελείωσε στις 12 Αυγούστου 2003, με την απόφαση αριθ. 2097/2003 του ανωτάτου δικαστηρίου. Διήρκεσε επομένως πέντε χρόνια, επτά μήνες και επτά ημέρες, για έναν βαθμό δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

24. Η Κυβέρνηση προβάλλει καταρχήν το απαράδεκτο της αίτησης λόγω ασυμβατότητας καθ'ύλην (*ratione materiae*) προς τις διατάξεις της Σύμβασης. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι η έκβαση της

διαδικασίας που εισήγαγαν οι προσφεύγοντες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν ήταν άμεσα καθοριστική για τα αστικά δικαιώματα τους, αφού στις 15 Νοεμβρίου 1999, οι προσβαλλόμενες πράξεις ακυρώθηκαν στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας. Μετά την ημερομηνία αυτή, η αμφισβήτηση δεν ήταν ούτε πραγματική ούτε σοβαρή.

25. Κατά τους προσφεύγοντες, είναι αναμφισβήτητο ότι η επίδικη διαδικασία αναφερόταν στο «δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αστικής φύσεως» με την έννοια του άρθρου 6 § 1.

26. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, οι όροι «αμφισβητήσεις επί (των) δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως» καλύπτουν οποιαδήποτε διαδικασία της οποίας η έκβαση είναι καθοριστική για (τέτοια) «δικαιώματα και υποχρεώσεις» (βλέπε *Ringelsen κατά Αυστρίας*, απόφαση της 16 Ιουλίου 1971, série A no. 13, σελ. 39, § 94). Το άρθρο 6 § 1 όμως δεν αρκείται σε μία ελάχιστη σχέση ή σε μακρινές επιπτώσεις: δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως πρέπει να αποτελούν το αντικείμενο – ή ένα από τα αντικείμενα – της αμφισβήτησης και η έκβαση της ένδικης διαδικασίας πρέπει να είναι καθοριστική για ένα τέτοιο δικαίωμα (βλέπε *Le Compte, Van Leuven et De Meyere κατά Βελγίου*, απόφαση της 23 Ιουνίου 1981, série A no. 43, σελ. 21, § 46). Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνον σε διαδικασία που καταλήγει σε απόφαση που έχει άμεσες, και όχι έμμεσες ή τυχαίες, συνέπειες επί δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικής φύσεως του ενδιαφερομένου (*Surmont et de Meurechy κατά Βελγίου*, αριθ. 13601/88 και 13602/88, απόφαση της Επιτροπής της 6 Ιουλίου 1989, Décisions et rapports (DR) 62, σελ. 284). Με άλλα λόγια, η εφαρμογή της διάταξης αυτής σε μία διαδικασία προϋποθέτει ότι η έκβαση της τελευταίας θα έχει «την άμεση συνέπεια να γεννά, τροποποιεί ή ακυρώνει νομικά δικαιώματα ή υποχρεώσεις αστικής φύσεως» (*Καραγιάννης κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 65607/01, 20 Μαρτίου 2003).

27. Εν προκειμένω, προσφεύγοντας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι προσφεύγοντες επεδίωκαν την ακύρωση δύο διοικητικών πράξεων που επηρέαζαν άμεσα τα περιουσιακά δικαιώματά τους, αφού επέφεραν περιορισμό στην χρήση του οικοπέδου τους. Την στιγμή της κατάθεσης της αίτησής τους, στις 5 Ιανουαρίου 1998, μπορούσαν να πιστεύουν ότι είχαν πιθανότητες να δικαιωθούν μέσω της διαδικασίας που εισήγαγαν και δεν ήταν σε θέση να προβλέψουν ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις θα ακυρώνονταν στο πλαίσιο μιας άλλης υπόθεσης. Ανεξάρτητα επομένως από το γεγονός ότι, κατά την διάρκεια της εκκρεμοδικίας, η διαφορά κατέστη άνευ αντικειμένου, οι προσφεύγοντες προέβαλαν στην αίτησή τους «αμφισβητήσεις» αναφερόμενες στην προστασία ιδιωτικών περιουσιακών δικαιωμάτων (βλέπε, *mutatis mutandis*, Μπελαούζωφ και λοιποί κατά Ελλάδας (déc.), αριθ. 66296/01, 20 Μαρτίου 2003 – βλέπε επίσης, *a contrario*, Αστικός Οικοδομικός Συνεταιρισμός Νέα Κωνσταντινούπολις (déc.), αριθ. 37806/02, 20 Ιανουαρίου 2005).

28. Βάσει των πιο πάνω σκέψεων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης έχει εφαρμογή στην επίδικη διαδικασία. Πρέπει επομένως να απορριφθεί η προβληθείσα σχετική ένσταση της Κυβέρνησης.

29. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

30. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας δεν ήταν υπερβολική. Σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσπάθησαν να την επιταχύνουν. Σε κάθε περίπτωση, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το διακύβευμα της υπόθεσης δεν απαιτούσε ιδιαίτερη επίσπευση εκ

μέρους των αρχών, αφού οι προσβαλλόμενες με την αίτηση των προσφευγόντων πράξεις είχαν ήδη ακυρωθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας στο πλαίσιο μιας άλλης διαδικασίας.

31. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς των προσφευγόντων και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

32. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Frydlender*).

31. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Είναι αλήθεια ότι η διαφορά απώλεσε το διακύβευμά της για τους ενδιαφερόμενους ήδη από τις 15 Νοεμβρίου 1999, ημερομηνία κατά την οποία οι ένδικες πράξεις ακυρώθηκαν στο πλαίσιο μιας άλλης διαδικασίας. Παραμένει όμως γεγονός ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας χρειάστηκε περισσότερο από πέντε χρόνια και επτά μήνες για να εκδώσει την απόφασή του και να αποφανθεί επί της ακύρωσης της δίκης. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εναγόμενη Κυβέρνηση δεν παρείχε οποιαδήποτε προσήκουσα εξήγηση για την καθυστέρηση αυτή. Το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη έχουν την ευθύνη να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν να εξασφαλίσουν σε οποιονδήποτε το δικαίωμα να επιτύχει μία τελεσίδικη απόφαση επί των

αμφισβητήσεων των σχετικών με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικής φύσεως μέσα σε λογική προθεσμία (*Comingersoll S.A. κατά Πορτογαλίας* [GC], no. 35382/97, § 24, CEDH 2000-IV).

34. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν συνάδει προς την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΡΙΘ. 1

35. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για παραβίαση του δικαιώματος για σεβασμό της περιουσίας τους. Υποστηρίζουν ότι, παρά το γεγονός ότι γειτονεύει με δάσος, το οικόπεδό τους δεν ήταν ποτέ δάσος. Όμως, η ακύρωση της δίκης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας τους στερεί για πάντα την δυνατότητα να αποδείξουν την αλήθεια σε ό,τι αφορά την αγροτική φύση του οικοπέδου τους. Κατ'αυτούς, το οικόπεδό τους δεσμεύτηκε παρανόμως και θα απαλλοτριωθεί για τους σκοπούς της αναδάσωσης. Σε ό,τι αφορά την αποζημίωση της απαλλοτρίωσης, οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι δεν είναι βέβαιο ότι θα εισπράξουν αποζημίωση και, σε κάθε περίπτωση, το ύψος της θα είναι σαφώς μικρότερο από την αξία του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, εξαιτίας του χαρακτηρισμού του τελευταίου ως δασικού. Οι προσφεύγοντες καταλήγουν ότι στερήθηκαν την χρήση της ιδιοκτησίας τους εξαιτίας μιας σειράς σφαλμάτων που διαπράχθηκαν από τις διοικητικές υπηρεσίες του Κράτους επί δεκαετίες. Επικαλούνται το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, το οποίο έχει ως εξής:

«Έκαστο φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας του. Κανείς δεν μπορεί να στερηθεί της ιδιοκτησίας του παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας και σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου.

Οι προηγούμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα των Κρατών να θεσπίζουν τους νόμους που κρίνουν απαραίτητους για να ρυθμίσουν τη χρήση των αγαθών σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και να εξασφαλίσουν την πληρωμή των φόρων ή άλλων συνεισφορών ή των προστίμων.»

Επί του παραδεκτού

36. Το Δικαστήριο σημειώνει, καταρχήν, ότι, παραπονούμενοι ότι το οικοπέδό τους θα απαλλοτριωθεί και ότι η αποζημίωση που θα οριστεί δεν θα αντιστοιχεί στην πραγματική αξία του τελευταίου, οι προσφεύγοντες επικαλούνται πρόωρα έναν μελλοντικό κίνδυνο, ο οποίος στηρίζεται πάνω σε απλές εικασίες και δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την εξέταση της αιτιάσής τους. Αν υπάρξει απαλλοτρίωση, οι προσφεύγοντες θα πρέπει καταρχήν να εξαντλήσουν τα εθνικά ένδικα μέσα, σύμφωνα με το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες θα μπορούν, αφενός, να προσβάλουν την απόφαση απαλλοτρίωσης του οικοπέδου τους και, αφετέρου, να συμμετάσχουν στην διαδικασία για τον ορισμό της αποζημίωσης της απαλλοτρίωσης. Εξάλλου, αν οι προσφεύγοντες εκτιμούν ότι η προσβολή της ιδιοκτησίας τους είναι παράνομη και ότι υφίστανται ζημία από αυτήν, μπορούν πάντοτε να ασκήσουν ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αγωγή αποζημίωσης στην βάση του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (βλέπε πιο πάνω παραγράφους 18-20).

37. Πράγματι, το Δικαστήριο σημειώνει ότι μέχρι σήμερα δεν υπήρξε εν προκειμένω ούτε επίσημη απαλλοτρίωση ούτε

απαλλοτριώση στην πράξη. Όπως παρατήρησε το Συμβούλιο της Επικρατείας στην απόφασή του αριθ. 4088/2001 (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 13), ο χαρακτηρισμός ενός οικοπέδου ως δασικού ή προοριζόμενου για αναδάσωση δεν επιφέρει αποστέρωση της ιδιοκτησίας διότι, ακόμη και μετά τον χαρακτηρισμό αυτό, η ιδιοκτησία παραμένει ιδιωτική, με τους αναγκαίους περιορισμούς που απορρέουν από την δασική φύση του μεταξύ των οποίων η απαγόρευση της δόμησης. Τούτο σημαίνει ότι οι προσφεύγοντες δεν έχουν το δικαίωμα να ανεγείρουν κατασκευές πάνω στο οικόπεδό τους. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτός ο περιορισμός στην ελεύθερη διάθεση του δικαιώματος χρήσης συνιστά παρέμβαση στην απόλαυση των δικαιωμάτων που έλκουν οι προσφεύγοντες από την ιδιότητά τους ως κυρίων. Έτσι, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 έχει εν προκειμένω εφαρμογή. Το Δικαστήριο θα εξετάσει επομένως την αιτίαση κάτω από αυτό το πρίσμα.

38. Σύμφωνα με την καλά καθιερωμένη νομολογία, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως της αρχής που καθιερώθηκε από την πρώτη πρόταση του άρθρου. Κατά συνέπεια, ένα μέτρο παρέμβασης πρέπει να διατηρεί μία «δίκαιη ισορροπία» μεταξύ των επιταγών του γενικού συμφέροντος και εκείνων της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Η διερεύνηση μιας τέτοιας ισορροπίας αντανακλάται στην διατύπωση ολόκληρου του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, και επομένως και στο δεύτερο εδάφιο. Πρέπει να υπάρχει μία εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού. Ελέγχοντας την τήρηση της απαίτησης αυτής, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στο Κράτος ευρεία διακριτική ευχέρεια τόσο για την επιλογή των τρόπων εφαρμογής όσο και για την αξιολόγηση του αν οι συνέπειές τους δικαιολογούνται, προς το γενικό συμφέρον, από την φροντίδα της επίτευξης του σκοπού του εν λόγω νόμου (*Chassagnou*

και λοιποί κατά Γαλλίας [GC], αριθ. 25088/94, 28331/95 και 28443/95, § 75, CEDH 1999-III). Προκειμένου για τομείς όπως αυτός του περιβάλλοντος, το Δικαστήριο σέβεται την κρίση του εθνικού νομοθέτη ως προς το ζήτημα αυτό, εκτός αν η κρίση αυτή στερείται προδήλως λογικής βάσης (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Immobilière Saffi κατά Ιταλίας* [GC], no. 22774/93, § 49, CEDH 1999-V).

39. Σε ό,τι αφορά την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο χαρακτηρισμός του οικοπέδου των προσφευγόντων ως αναδασωτέας έκτασης προέρχεται από τις νομαρχιακές αποφάσεις του 1935, του 1973 και του 1990, από τις οποίες η τελευταία ελήφθη σύμφωνα με τις διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος. Πρέπει επομένως να θεωρηθεί ότι η επίδικη επέμβαση πληροί την προϋπόθεση της νομιμότητας. Το Δικαστήριο εκτιμά επίσης ότι ο σκοπός των περιορισμών που επιβλήθηκαν στους προσφεύγοντες, ήτοι η προστασία της φύσης και των δασών, εισέρχεται μέσα στο πλαίσιο του γενικού συμφέροντος με την έννοια του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 1 του Προσθέτου Πρωτοκόλλου.

40. Σε ό,τι αφορά την απαίτηση της αναλογικότητας μεταξύ της επέμβασης στο δικαίωμα ιδιοκτησίας των προσφευγόντων και του διωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο μοναδικός περιορισμός που φαίνεται να έχει τεθεί στην χρήση του θιγέντος από την αναδάσωση ακινήτου είναι εκείνος της απαγόρευσης της δόμησης. Όμως, οι προσφεύγοντες δεν ισχυρίστηκαν ποτέ ότι είχαν σχεδιάσει την ανέγερση κτισμάτων πάνω στην ιδιοκτησία τους, την οποία εξάλλου χαρακτηρίζουν ως γεωργική. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το επίδικο μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προξενεί στους προσφεύγοντες ζημία ικανή να καταστήσει το εν λόγω μέτρο δυσανάλογο ως προς τον διωκόμενο θεμιτό σκοπό

(Κουστελίδου και λοιποί κατά Ελλάδας (déc.), αριθ. 35044/02, 20 Νοεμβρίου 2003).

41. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ

42. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα των άρθρων 6 § 1, 13 και 14 της Σύμβασης, διότι δεν έτυχαν πραγματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων τους. Υποστηρίζουν ότι, αποφασίζοντας την κατάργηση της δίκης, το Συμβούλιο της Επικρατείας τους στέρησε παρανόμως το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο προκειμένου να υποστηρίξουν τα επιχειρήματά τους κατά των προσβαλλομένων πράξεων, επιχειρήματα που στηρίζονται στην παράνομη προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας τους. Κατ'αυτούς, η κατάσταση αυτή οφείλεται στην διάρκεια της διαδικασίας, η οποία είναι ακόμη περισσότερο απαράδεκτη αν ληφθεί υπόψη ότι άλλες αιτήσεις που ασκήθηκαν με την ευκαιρία της ίδιας διαφοράς δικάστηκαν γρήγορα από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Κατά την άποψη των προσφευγόντων, πρόκειται για μία σαφή εκδήλωση της μεροληπτικής συμπεριφοράς της οποίας έπεσαν θύματα.

Επί του παραδεκτού

43. Το Δικαστήριο παρατηρεί καταρχήν ότι ο στόχος της αίτησης ακύρωσης που ασκήθηκε από τους προσφεύγοντες ήταν η ακύρωση των δύο διοικητικών πράξεων με τις οποίες το οικόπεδό τους κηρύχθηκε αναδασωτέο. Οι πράξεις αυτές όμως ακυρώθηκαν από το Συμβούλιο της Επικρατείας στο πλαίσιο μιας άλλης διαδικασίας. Ανεξάρτητα από τους λόγους που έλαβε υπόψη το Συμβούλιο της Επικρατείας για να ακυρώσει τις εν λόγω πράξεις, γεγονός παραμένει

ότι αυτές ακυρώθηκαν. Κατά τον χρόνο εξέτασης της δίκης τους αίτησης, οι προσφεύγοντες δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι έπесαν θύματα της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, με την οποία καταργήθηκε η δίκη, διότι ο στόχος τους είχε επιτευχθεί πλήρως, έστω και για λόγους διαμετρικά αντίθετους προς εκείνους που οι ίδιοι είχε προβάλει. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, καμία προσβολή του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο ή του δικαιώματος σε πραγματική προσφυγή δεν αποδείχθηκε εν προκειμένω. Σε ό,τι αφορά την ελκόμενη από το άρθρο 14 της Σύμβασης αιτίαση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι αυτή ουδόλως στοιχειοθετήθηκε.

44. Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

45. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

46. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν 50.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υπέστη.

47. Η Κυβέρνηση θεωρεί δεν υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της επικαλούμενης παραβίασης της Σύμβασης και της ζημίας την οποία οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι υπέστησαν. Υποστηρίζει ότι η

διαπίστωση της παραβίασης θα αποτελούσε αφ'εαυτής επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

48. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 41 της Σύμβασης, επιδικάζει σε καθένα από τους προσφεύγοντες 5.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

49. Οι προσφεύγοντες δεν προέβαλαν κανένα αίτημα για την αιτία αυτή. Το Δικαστήριο εκτιμά επομένως ότι δεν συντρέχει λόγος επιδίκασης ποσού για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

50. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ως προς την αιτίαση την ελκόμενη από την διάρκεια της διαδικασίας και απαράδεκτη κατά τα λοιπά.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται* ότι

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει σε καθέναν από τους προσφεύγοντες, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά

την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 5.000 (πέντε χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο,

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 13 Ιουλίου 2006 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)
Søren NIELSEN
Γραμματέας

(υπογραφή)
Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ
Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 18 Αυγούστου 2006

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος

